MAIJA ANŽE

LATVIJAS MEDICĪNAS VĒSTURNIEKU APVIENĪBAS UN MUZEJA DARBĪBAS PĀRSKATS PAR 1999. GADU UN 2000. GADA SĀKUMU

1999. gadā no 15. līdz 17. janvārim Viļņā, Lietuvas Zinātņu akadēmijas ēkā, notika 19. Baltijas zinātņu vēstures konference, kurā piedalījās dalībnieki no Lietuvas, Latvijas, Igaunijas, Somijas, Polijas, Ukrainas, Baltkrievijas, Krievijas, ASV, Beļģijas, Ungārijas un Rumānijas. Konferences pamattēma: kā zinātne sagaida trešo gadu tūkstoši, vēstures pieredze un perspektīvas globālas informācijas tehnoloģijas ēras ievadījumā, zinātnes un tehnikas vēstures loma izglītībā un intelektuālā aktivitātē.

Medicīnas vēstures sekcija darbojās Kauņā, Lietuvas Farmācijas un medicīnas vēstures muzejā. Tajā no Latvijas referēja profesors A. Vīksna, AML / RSU rektors prof. J. Vētra un doc. J. Salaks. Konferencē piedalījās Latvijas medicīnas vēsturnieki M. Anže, A. Dirbe, E. Jirgena, R. Lindberga, V. Pundure, S. Savenko, J. Surdeko, R. Vainovska un D. Zole. Konferences noslēgumā notika Baltijas zinātņu vēstures un filozofijas asociācijas ģenerālā asambleja. Par tās prezidentu rotācijas kārtībā ievēlēja Igaunijas ZA akadēmiķi Karlu Sīlivasku (viceprezidenti – prof. J. A. Krikštopaitis un prof. J. Stradiņš).

1999. gada 17. janvārī prof. E. Larsens ievēlēts par Baltijas zinātņu vēstures un filozofijas asociācijas prezidija Ziemeļeiropas valstu koordinatoru medicīnā.

1999. gada aprīlī tika plaši atzīmēta profesora Kristapa Rudzīša (1899–1978) simtā dzimšanas diena. Prof. K. Rudzītim veltītie piemiņas sarīkojumi notika vairākas dienas – tie aizsākās ar J. Liepiņa grāmatas “*Mazais profesors*” atvēršanas svētkiem un preses konferenci Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejā 19. aprīlī un noslēdzās ar konferenci Rīgas Latviešu biedrības namā 27. aprīlī.

1999. gadā Latvijas Medicīnas akadēmija iedibināja divas jaunas piemiņas balvas medicīnā: Jēkaba Prīmaņa balvu un Kristapa Rudzīša balvu.

12. martā Jēkaba Prīmaņa Anatomijas muzejā tika pasniegta Jēkaba Prīmaņa balva Dr. Kārlim Arājam par darbu antropoloģijā.

23. aprīlī Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejā pasniedza Kristapa Rudzīša balvu profesoram Ilmāram Lazovskim par īpašiem nopelniem medicīnas zinātnes attīstībā un medicīnas terminoloģijas veidošanā.

Kristapa Rudzīša balvas laureāts profesors Ilmārs Lazovskis (foto Jānis Brencis)

1999. gadā no 27. augusta līdz 2. septembrim Rīgā notika 4. starptautiskais praktiskais seminārs "*Medicīnas mulāžu konservācija un restaurācija*", ko rīkoja Eiropas Medicīnas zinātņu vēstures muzeju asociācija un Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejs. Tajā piedalījās dalībnieki no ASV, Lielbritānijas, Holandes, Horvātijas, Krievijas, Baltkrievijas, Latvijas, Lietuvas un Igaunijas.

1999. gada 27. septembrī doc. J. Salaks piedalījās Leipcigā starptautiskajā seminārā "*Vācijas un Krievijas sakari medicīnā un farmācijā 18. un 19. gs.*" (sakarā ar Ivana Pavlova 150. dzimšanas dienu), kur nolasīja referātu "*Vācu ārsti un aptiekāri Rīgā 18. un 19. gadsimtā*".

1999. gada 8. oktobrī izstāžu zālē *Skonto* notika Latvijas Ārstu biedrības konference, kurā Latvijas Medicīnas vēsturnieku apvienību pārstāvēja E. Bērziņa un M. Anže.

1999. gada 22. decembrī docents J. Salaks AML/RSU Senāta sēdē ievēlēts par asociēto profesoru.

2000. gada 27. janvārī notika Medicīnas vēsturnieku apvienības vēlēšanas, kurās par apvienības priekšsēdi ievēlēja muzeja direktoru docentu K. Ē. Aronu, bet 25. februārī par Medicīnas vēsturnieku apvienības goda priekšsēdi tika ievēlēts akadēmiķis J. Stradiņš.

1999. gada 9. oktobrī mirusi ilggadēja Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja speciāliste medicīnas vēsturniece Lilija Ksenofontova (dz. 1933. g.).

HRONIKA

1999

22. JANVĀRIS. 36. Stradiņa lasījumi.

1. K. Ē. Arons, J. Salaks. Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja attīstības perspektīvas.
2. A. Valtneris. Prof. R. Krimbergam – 125.

28. JANVĀRIS. Starptautiskās izstādes "Ķermeņa izdaiļošana (*Body Art*)" atklāšana.

12. MARTS. Jēkaba Prīmaņa balvas pasniegšana Dr. Kārlim Arājam Jēkaba Prīmaņa Anatomijas muzejā.

9.–10. APRĪLIS. Zinātniskā konference "*Dr. med. V. Derumam – 100*" Jēkaba Prīmaņa Anatomijas muzejā.

1. R. Grāvere. Senajai tautas dziedniecībai un medicīnai veltīts mūžs.
2. J. Kasmels (Tartu). Prof. J. Prīmaņa studiju gadi Tartu (1911–13).
3. J. Liepiņš. Atmiņas par *Dr. med. V. Derumu*.
4. I. Buiķis. Paleopatologs V. Derums.
5. R. Jankausks (Viļņa). Paleopatoloģijas attīstības perspektīvas.
6. K. Kallings (Tartu). Apbedījumi Sv. Jāņa kapsētā Tartu (13. –14. gs.).
7. R. Lindberga. V. Derums – zinātnieks ar sauli sirdī.
8. Izstāde.

15. APRĪLIS. Prof. K. Bogojavlenska simtgadei veltīta kopsēde ar Latvijas Anatomu, histologu un embriologu biedrību.
 1. A. Dālmāne, J. Liepiņš, J. Ērenpreisa, G. Pakalns. Atmiņas par prof. K. Bogojavlenski.
 2. Izstāde.
- 19.–23. APRĪLIS. Prof. K. Rudzīša simtajai dzimšanas dienai veltīti sarīkojumi.
 1. J. Liepiņa grāmatas "*Mazais profesors*" atvēršanas svētki.
 2. LU Medicīnas fakultātes studentu, rezidentu un doktorantu zinātniskā konference LU Mazajā aulā.
 3. Latvijas Fizioterapeitu asociācijas izbraukuma sēde Tadaikos.
 4. Piemiņas akmens atklāšana prof. K. Rudzīša alejā Ķemeros.
 5. Kristapa Rudzīša balvas pasniegšana prof. I. Lazovskim.
 6. Grāmatas "*Profesors Kristaps Rudzītis*" atvēršanas svētki.
22. APRĪLIS. Piedalīšanās izstādes "*No medicīnas vēstures Jelgavas novadā*" atklāšanā Ģederta Eliasa Jelgavas vēstures un mākslas muzejā.
 1. A. Dirbe. Jelgavas vecmāšu skola 19. gadsimtā.
 2. R. Vainovska. J. Hertelis – pirmais latviešu farmācijas maģistrs Baltijā.
11. MAIJS. Rakstu krājuma *Acta Medico-Historica Rīgensia* 4. sējuma (veltīts prof. J. Alkšņa dzimtai) atvēršanas svētki.
27. MAIJS. Izstādes "*Alus un veselīga sabiedrība*" atklāšana. Simpozijs par šo tēmu.
 1. Diskusija "Alus un sabiedrības veselība".
 2. Korporācijas *Fraternitas Metropolitana* dzīvokļa apmeklējums Kalpaka bulvārī 11.

No jūnija līdz septembrim ik ceturtdienu tematiskas akcijas ("*Aldaris* un skaistā vasara", "Ielīgošana kopā ar *Aldari* un *SWH*", "Līgo vakara virtuve", "Kā ārstēties pēc Jāņiem", "Alus kā hobijs", "Alutiņi, vecais brāli...", "Alus Jūsu uzturā", "Alus un skaistumkopšana", "Alus un tā sastāvdaļu izmantošana medicīnā", "Alus latviešu folklorā", "No kāda koka taisa prezidenta alus mucu" u.c.).
28. AUGUSTS. 4. starptautiskā praktiskā semināra "*Medicīnas mulāžu konservācija un restaurācija*" atklāšana.
4. SEPTEMBRIS. Izstādes "*Alus un veselīga sabiedrība*" noslēgums – "*Bibamus et gaudeamus*".
14. SEPTEMBRIS. Akad. J. O. Ērenpreisa 70. dzimšanas dienai veltīta kopsēde ar Latvijas Anatomu, histologu un embriologu biedrību.
 1. A. Dālmāne, J. Liepiņš, G. Eniņš, J. un J. Ērenpreisi. Atmiņas par akad. J. Ērenpreisi.
 2. Izstāde.
21. SEPTEMBRIS. Medicīnas mulāžu izstādes "*Kad slimību maskas krīt*" atklāšana.
23. SEPTEMBRIS. Zinātņu vēstures konferences "*Latvijas Universitātei – 80*" medicīnas un veterinārmedicīnas vēstures sekcijas sēde LU Mazajā aulā.

1. U. Vikmanis. LU Medicīnas fakultātes dekāni.
2. Z. Brūveris. Profesors L. Kundziņš – Latvijas veterināro embriologu skolas dibinātājs.
3. O. Parčinskis, A. Strupulis. Prof. R. Grapmaņa ieguldījums.
4. G. Preinbergs. Profesors E. Paukuls – LU Veterinārmedicīnas fakultātes dibinātājs.
5. E. Liepiņš. Prof. M. Rolles zinātniskā un pedagogiskā darbība veterinārmedicīnā Latvijā un ārzemēs.
6. M. Baltiņš. Jauno mācībspēku sagatavošana LU Medicīnas fakultātē 20. un 30. gados.
7. M. Anže. LU Medicīnas fakultātes absolventi – ārvalstu augstskolu profesori.
8. I. Lazovskis. Internās medicīnas holistiskais virziens LU Medicīnas fakultātē.
9. R. Ligere. Doc. M. Vīgante – diabetoloģijas un endokrinoloģijas pamatlicēja Latvijā.
10. I. Rumba, Ā. Marksa-Ebela. Pediatrija Latvijas Universitātē.
11. M. Mētra. Oftalmoloģija Latvijas Universitātē.
12. M. Pilmane. LU Medicīnas fakultātes Anatomijas un histoloģijas katedra – pagātne un tagadne.
13. R. Lindberga. Prof. G. Bakmaņa ietekme uz Latvijas un Eiropas zinātnes tālākvirzību.
14. A. Viksna. Patologa M. Branta darbība.
15. V. Miltiņš, I. Poikāne. LU dermatoveneroloģijas docētāju starptautiskā sadarbība.
16. I. Ančupāne, A. Miltiņš. Studijas kosmetoloģijā.
17. E. Bērziņa, A. Dirbe. LU Medicīnas fakultāte Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja krātuvē.
30. SEPTEMBRIS. Paula Stradiņa balvas pasniegšana prof. E. Larsenam (Norvēģija). Prof. E. Larsena akadēmiskā runa "*Jaunākās tendences un uzdevumi medicīnas vēstures mācīšanā*".
6. OKTOBRIS. Izstādes "*Rīgas Bērnu slimnīcai – 100*" atklāšana.
12. NOVEMBRIS. Grāmatas "*Medicīnas doktore Lūcija Jēruma-Krastiņa*" atvēršanas svētki Jēkaba Prīmaņa Anatomijas muzejā, atzīmējot L. Jērumas-Krastiņas simto dzimšanas dienu.
8. DECEMBRIS. Akadēmiķis V. Rudzītes 70 gadu jubilejai veltīta kopsēde ar LZA Ķīmijas, bioloģijas un medicīnas zinātņu nodaļu un Latvijas Kardioloģijas institūtu.
 1. K. Ē. Arons. Ievadvārds.
 2. V. Rudzīte. 50 darba gados paveiktais.
 3. Pārrunas.
16. DECEMBRIS. Izstādes "*Ārstu hobiji*" (ziloņu figūras no Dr. A. Lejnieka kolekcijas) atklāšana.

27. JANVĀRIS. 37. Stradiņa lasījumi.
1. Paula Stradiņa balvas pasniegšana prof. Jānim Kļaviņam.
 2. Grāmatas "*Vilhelms un Eduards Deringeri: Rīgas aptiekāru dzimta 19. gadsimtā*" atvēršanas svētki.
 3. Latvijas Medicīnas vēsturnieku apvienības atskaite par 1999. g. un vēlēšanas.
- 2.–3. FEBRUĀRIS. Zinātniska konference veltīta Jēkaba Prīmaņa Anatomijas muzeja un Anatomijas un antropoloģijas institūta 80. gadskārtai Jēkaba Prīmaņa Anatomijas muzejā.
24. FEBRUĀRIS. Izstādes "*Dvēseļu spoguļi*" atklāšana.
25. FEBRUĀRIS. Latvijas Zinātņu vēstures asociācijas gada sanāksme.
1. Akad. J. Stradiņš. Asociācijas pēdējo gadu darbs un turpmākie uzdevumi.
 2. I. Grosvalds. Asociācijas sastāvs.
2. MARTS. Prof. H. Šneidera 90 gadu jubilejai veltīta sēde.
1. I. Troickis. Prof. H. Šneidera dzīve un darbs.
 2. Izstāde.
22. MARTS. Doc. A. Andrejevas grāmatas "*Starp mums, pusmūža sievietēm*" atvēršanas svētki.
17. APRĪLIS. Muzeju Valsts pārvaldes organizētā muzeja akreditācija.
1. Prof. J. Salaks. Muzeja aktualitātes, galvenās problēmas un ieceres šodien un nākotnē.
 2. Akad. J. Stradiņš. Muzeja izveide un attīstība.
5. MAIJS. Nikolaja Rēriha ielas svētki
(kopā ar Latvijas Mākslinieku savienību, UNESCO Latvijas nodaļu un LR Kultūras ministriju).
18. MAIJS. Starptautiskās muzeju dienas atzīmēšana.
Roberta Auziņa fotogrāfiju izstādes "*Zīmoga vietā – 2*" atklāšana.
24. MAIJS. Izstādes "Es piedzimu, tu jau biji..." (135 gadi kopā ar *Aldari*) atklāšana.
24. MAIJS. Latvijas Muzeju asociācijas rīkotie muzeju darbinieku svētki Daugavpilī.

SVARĪGĀKĀS PUBLIKĀCIJAS 1999. GADĀ

1. *Acta Medico-Historica Rigensia: Volumen IV (XXIII)*. – Rīga, 1999. – 480 lpp.
2. Medicīnas doktore Lūcija Jēruma-Krastiņa / Sast. R. Lindberga, J. Vētra. – Rīga, 1999. – 74 lpp.
3. Profesors Kristaps Rudzītis (1899–1978): Simtajai dzimšanas veltīts apceru un atmiņu krājums / Sast. M. Baltiņš. – Rīga, 1999. – 353 lpp.
4. Vilhelms un Eduards Deringeri: Rīgas aptiekāru dzimta 19. gadsimtā / Sast. S. Pijola. – Rīga, 1999. – 184 lpp. (latviešu un vācu valodā).

A Review of the Activities of the Association of Latvia's Medical Historians and the Work of the Museum of the Years 1999 and the Beginning of 2000 (Summary)

By Maija Anže

In 1999 from January 15–17 the 19th Baltic conference on the history of science took place in Vilnius, Lithuania. Members from Latvia, Lithuania, Estonia, Finland, Poland, the Ukraine, Belarus, Russia, USA, Belgium, Hungary and Romania took part in it. In 1999 from August 27 to September 2 the 4th international practical workshop "Restoration and conservation of anatomical and pathological models in wax and other media" took place in Riga, which was organised by the Association of museum of history of medicine in Europe, and the Paul Stradin Museum of the History of Medicine, where representatives of nine states took part – USA, the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, Netherlands, Croatia, Russia, Belarus, Latvia, Lithuania and Estonia.

In 1999 the Latvian Medical Academy founded 2 new memorial prizes in medicine – the Jēkabs Pīmanis award (for research in anatomy and anthropology) and that of Kristaps Rudzītis (for internal medicine).

In 1999 the museum issued a collection of articles *Acta Medico-Historica Rigensia* the 4th volume, which was dedicated to the memory of Professor Jēkabs Alksnis (1870–1957) and his family; a book about the family history of Riga chemist Deringer in the 19th century (in Latvian and German) was also published as well as monographies on Prof. Kristaps Rudzītis and Dr. Lūcija Jēruma-Krastiņa (to celebrate their anniversaries).

In 1999 and 2000, in January the memorial readings dedicated to Paul Stradin birthday also took place. In 1999 several exhibitions were organised as well as several parties dedicated to anniversaries of Latvia's doctors and other activities.

Maija Anže, *Mag. hist.*

Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejs

Antonijas iela 1, LV 1360, Rīga, Latvia

E-mail: museum3@mailbox.riga.lv